

VERKENNING

Stervensbegeleiding

G. Zomer Jzn

Elk sterven is anders.

Voor de begeleiding van de stervende is daarom geen draaiboek te maken.

Wel zijn er enkele aspecten te noemen.

1. Eerst aanvaarden en dan overgeven

Een ziekte ontvangen we uit Gods hand.

Dat vraagt om aanvaarding en overgave. En die volgorde.

Er was eens iemand die het omdraaide. Hij kwam voor de uitslag van een onderzoek bij de arts en zei: "Ik heb het al overgegeven." De arts was verbaasd, want hij had hem nog niets verteld. Hij werd ook boos, want hij was bang dat de patiënt nu geen medewerking meer zou verlenen bij de pogingen om de ziekte te bestrijden.

God vraagt niet van ons, dat we in het lijden berusten. We mogen het moeilijk hebben bij het bericht van een ongeneeslijke ziekte. En die moeite mag blijven.

Soms lijkt het iets enkel van de eerste fase te mogen zijn. "Ik kan het nu nog niet verwerken", zegt men wel eens. Ik heb een hekel aan het woord 'verwerken' gekregen. Het doet mij denken aan het verwerken van afval. Alsof er iets moet worden opgeruimd, want het mag er gewoon niet zijn. Waarom eigenlijk niet? Van wie mag de moeite met het lijden er niet zijn? God ziet onze tranen en verzamelt ze zelfs (Ps. 56:9).

Soms is het de omgéving, die om het 'verwerken' van moeite vraagt (zie punt 3). Maar God vraagt dat niet van ons. Wel vraagt Hij ons het te aanvaarden om het vervolgens aan Hem over te geven.

Het luistert hier nauw. Let op de volgorde! Want, o, er wordt zo dikwijls door onzorgvuldig gekozen troostwoorden pijn gedaan. Uitingen als 'elk huis heeft z'n kruis', 'ieder krijgt wel wat te dragen', 'ik ben niet anders dan een ander', of bijbelcitaten als 'zou ik het goede van God ontvangen en het kwade niet?', zijn goed bedoeld, maar bewerken vaak het kwaad.

Laat ik het mogen duidelijk maken met het gebruik van het bekende woord van God: 'Werpt al uw bekommernis op Hem, want Hij zorgt voor u'. Zo'n tekst uit 1 Petrus 5 is enkel goed te gebruiken als je ook 1 Petrus 2 hebt gelezen. Het gaat daar over slaven. Ze ervoeren hun lijden als onrechtvaardig. Petrus wil hen in hun lijden begeleiden. Hij gaat naast hen staan. Hij bestraft hen niet! Hij zegt niet: het lijden is niet onrechtvaardig! Hij gaat het ook niet proberen uit te leggen door te tasten naar Gods bedoeling met deze moeite. Hij zegt: aanvaard het lijden. Het is onrechtvaardig, maar neem het aan uit Gods hand. En zoek de Here Jezus. Werp al uw bekommernis op Hem. Treed daartoe in zijn voetstappen. Dat wil zeggen: de Here wil je voorgaan op een weg uit het lijden. En zie Hem voor je. Zie je dan zijn kapotgeslagen schouders? Hij is geslagen om onze zonden. En zo mag je weten: het lijden dat jullie hebben aanvaard, is onrecht!! Maar werp het nu niet van je, maar neem het mee om die bekommernis op Christus te werpen. Hij gaat als een herder ons voor naar het land van Gods beloften. Hij heeft ons toch beloofd, dat Hij het kwaad voor Gods kind zal doen meewerken ten goede?

Wij moeten niet buigen onder onze last om te berusten in ons zondige lot. We zijn zondige mensen, maar Christus heeft de straf daarvoor gedragen. Nu buigen wij onder onze lasten om het achter de Here Jezus aan te dragen. En onderweg mag je je moeite met het lijden blijven verwoorden: waarom moet ik dit dragen? Waarom moet ik lijden, de Here Jezus heeft toch voor mij geleden?

En begeleid dan de lijdende medemens door met hem mee te klagen, en mee te lopen, en wek onderweg verwachtingen in de trant van Paulus in Romeinen 8:18: 'Want ik ben er zeker van dat het lijden van de tegenwoordige tijd niet opweegt tegen de heerlijkheid, die over ons geopenbaard zal worden'.

Neem als voorbeeld Elia, die de klacht van de weduwe van Sarefat kritiekloos voorlegt aan de HERE (1 Kon. 17:20).

Lees het relaas van Hizkia in Jesaja 38, hoe hij het bericht van zijn ziekte heeft ontvangen. En durf met Jesaja (zie Jes. 35:3,4 en Jes. 61) te getuigen van God die ons komt verlossen met zijn wraak, zijn vergelding. Want wie onrecht lijdt, zal van God om Christus' wil dubbele vergoeding verkrijgen.

2. Niet getuigen maar troosten

Ik werd eens in het ziekenhuis bij een mij onbekende patiënt geroepen. Ze was stervende. En de familie was vooral

bezorgd over haar zieleheil. Want, zo zei men: ze is zo onrustig, en er komt geen woord van geloof over haar lippen. Ik bleek op die dag de derde predikant te zijn die erbij werd geroepen!

Het was een hartpatiënt. En bekend is dat die ziekte gepaard gaat met angsten. Dat heeft dus niets te maken met de geloofstoestand.

We willen graag dat onze geliefden goed afsterven. Soms hoor je een aansprekend sterfbedverhaal. Dat maakt indruk en geeft aan de nabestaanden de rust van een fijne herinnering. Maar zodanige sterfbedden zijn niet talrijk. Het is fijn als iemand getuigend van z'n geloof sterft, maar belangrijker dan het getuigenis van de stervende is de troost van wie de stervende begeleidt.

Om het zo te zeggen: God zit niet op ons laatste woord te wachten, maar wil graag dat zijn kinderen zich Gods eerste woord herinneren. De doop aan het begin van ons leven is zozeer van betekenis voor het einde van ons leven. Ik denk aan het gebed bij de doop: 'Vader, laat het kind dit leven dat toch niet anders is dan een voortdurend sterven, door Uw beloften getroost verlaten'.

Dat vraagt om concrete troostwoorden. Laten we de stervende niet extra belasten met onze vragen. Stervensbegeleiding is eenvoudig: erbij zijn, liefdevol en zorgzaam.

En laten we elkaar in goede tijden vertellen van ons geloof, zodat we ons in kwade dagen zulke getuigenissen kunnen herinneren.

3. De ziekte dragen en de zieke verdragen

Ze zeggen wel 'ns, dat de vraag om euthanasie eerder van de omgeving van de patiënt komt dan van de patiënt zelf. In ieder geval is er een relatie tussen de draagbaarheid van de ziekte en de verdraagzaamheid van degenen die de zieke begeleiden.

't Is ook niet gemakkelijk. Je voelt je machteloos als de ander pijn heeft. Je schrikt soms van het uiterlijk van de zieke. En de intensive care van een ziekenhuis kan angstig maken.

Er zijn er die wegvlugten, anderen zoeken een afleidingsmanoeuvre. Ook is er soms de herinnering aan wat men zelf eens heeft meegemaakt. En dan krijgt die zieke, waar hij zozeer zijn eigen verhaal heeft, ook nog de lijdensverhalen van anderen te horen. En zo zijn er voor de zieke uit zijn omgeving velerlei bedreigingen. Het lijkt dus niet gemakkelijk te zijn om een stervende te begeleiden.

Ik zei al, dat het erom gaat 'er te zijn', liefdevol en zorgzaam. De zieke mag alle aandacht hebben. Neem hem serieus in al wat hij doet en zegt. Wees met hem verbonden.

Wees respectvol. Soms kan een gezond mens zo neerbuigend doen jegens een zieke.

Zorg ervoor dat de zieke zich betrokken kan voelen bij z'n omgeving. 't Is bekend, dat de wereld van een zieke hoe langer hoe kleiner wordt. Maar loop daar niet op vooruit. Leg de zieke, tenzij hij er zelf om vraagt, niet op een aparte kamer.

Velen willen gewoon graag in de huiskamer liggen, en wel bij het raam!

Waak wel over zijn privacy, en reguleer het bezoek. Laat er vooral alle ruimte zijn voor het onderhouden van de gezins- en familieband. Vraag of de dokter, en ook de ambtsdrager, zijn bezoek wil aankondigen, en zorg er dan voor, dat er in alle rust gesproken kan worden.

Een goede regelmaat van het leven is belangrijk. Maak met de familie ook goede afspraken. Schrijf op wat je meemaakt, houd bijvoorbeeld een dagboek bij. En vooral wanneer de patiënt zelf niet meer bijbellezen en bidden kan, is het goed om dat met en voor hem te doen. Sluit de dag tijdig af met God, en probeer ook 'ns om met elkaar een psalm te zingen.

En... wees er allemaal bij als het einde nadert.

Neem, tenzij de stervende het zelf aangeeft, niet voortijdig afscheid. En de begeleiding houdt niet eerder op dan wanneer de zieke ook echt gestorven is. Blijf de patiënt ook in comateuze toestand respecteren. Blijf bij hem, praat tegen hem. Ga niet óver hem praten, en zeker niet in de verleden tijd.

Houd elkaar en de stervende maar gewoon vast. Doe dat ook maar als de dood is ingetreden. Het is niet per se nodig om direct de dokter te roepen, en de begrafenisondernemer mag ook nog wel even wegblijven. Blijf met liefde en gelovig respect de gestorvene omringen. Zijn ziel is in de hemel, maar 'dit zijn vlees' is nog zo tastbaar aanwezig. Het mag gekoesterd en beweend worden. Laat een vreemde nog maar even daarvan afblijven.

Goed is het om op zulk een moment met elkaar te bidden. En kunt u dat zelf niet, haal er dan een dominee bij. Bel 'm, als het nacht is, maar uit z'n bed! De HÉRE immers wil er graag bij zijn. Des daags en in de nacht houdt Hij voor u de wacht.

De Heer zal u steeds gadeslaan.

Hij maakt het kwade goed, Hij is het die u hoedt.

Hij zal uw komen en uw gaan,

wat u mag wedervaren, in eeuwigheid bewaren.

